

Summary. The article deals with theoretical approaches to the analysis of the role of clusters in sustainable development in the region. Clarified the essence of cluster and the conditions for its occurrence in the region. Considered form synergies from creating a cluster in the region.

Keywords: growthpole, cluster, synergies.

УДК[352:351.713](477)

Костик А.О.,
студентка,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків

Науковий керівник: **Попова С.М.,**

д. юр. н., к. е. н., професор кафедри загально-правових дисциплін,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРУАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ В УКРАЇНІ

У статті визначено необхідність податкового адміністрування в умовах розвитку нашої держави. Також досліджено інформаційне забезпечення діяльності податкових органів щодо адміністрування податків та зборів в умовах реформування облікового процесу з урахуванням міжнародних стандартів та автоматизації обробки даних. Проаналізовано нормативно-правові акти чинного законодавства, що виступають правовою основою діяльності місцевих органів виконавчої влади.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, Державна фіскальна служба України, Податковий кодекс України, адміністрування, податки та збори, податкова інформація.

Постановка проблеми. Проведення адміністративно-правових реформ України в умовах здійснення антитерористичної операції на сході країни та фактичної анексії Криму у нашій державі вимагає розкриття таких питань як поповнення бюджету країни, фінансування окремих державних програм, необхідність стягнення для цього податків та зборів. Тому вельми актуальною є тема інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів виконавчої влади щодо адміністрування податків та зборів.

Аналіз останніх досліджень. Багато вчених, таких як Арістова І.В., Бандурка О.М., Бандурка О.О., Воронова Л.К., Камзюк А.Т., Кучерявенко М.П., Покатаєва О.В, Попова С.М., Савченко Л.А.,

Угровецький О.П., у своїх наукових працях акцентували увагу на адмініструванні податків та зборів, необхідності інформаційного забезпечення органів влади щодо податкового адміністрування. Але це питання розкрито не в повному обсязі.

Тому **метою** статті є дослідження інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів виконавчої влади щодо адміністрування податків та збрів.

Виклад основного матеріалу. Ст. 6 Податкового кодексу України чітко визначає поняття «податки» та «збори», які є законодавчо закріпленими. Податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до чинного законодавства. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій [1].

У сучасному цивілізованому суспільстві податки – це основна форма доходу держави. Окрім цієї суто фінансової функції податковий механізм використовується для економічного впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науково-технічного прогресу. Крім того, податкова система покликана реально впливати на зміцнення ринкових відносин. Сприяти розвитку підприємництва, стимулювати виробництво і одночасно служити бар'єром на шляху соціального зубожіння низько оплачуваних верств населення. Для вирішення проблемних питань ресурсного забезпечення бюджетів територій необхідні не тільки структурні, а й організаційні зрушення в означеній сфері. І насамперед потребують розгляду існуючі в країні механізми, способи та методи адміністрування податків, особливо місцевого значення.

За словам Бандурки О.М., адміністрування податків та зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою в її існуванні. Адміністрування означає управління, організація, виконання, здійснення, нагляд: у широкому розумінні, це – організаційно-розпорядча діяльність керівників та органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень. Адміністрування процесів оподаткування об'єднує за допомогою однієї ідеї комплекс заходів, спрямованих на забезпечення виконання законодавчих та нормативно-правових актів. Об'єктом адміністрування є процес узгодження й погашення податкових зобов'язань платників податків. Метою адміністрування є забезпечення погашення податкових зобов'язань платників шляхом оптимального втручання в їхню господарську діяльність через застосування законодавчо встановлених механізмів і процедур. Існують різні види адміністрування у фінансовій та

економічній сферах. На відміну від них податкове адміністрування являє собою комплекс правових, економічних, фінансових заходів держави для формування системи оподаткування, забезпечення своєчасної та повної сплати податків і зборів з метою задоволення фінансових потреб суспільства в цілому, а також розвитку економіки країни шляхом перерозподілу фінансових ресурсів [2, с. 33].

На думку Попової С.М. під податковим адмініструванням слід розуміти сукупність норм (правил), методів, засобів і дій за допомогою якого спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори(обов'язкові платежі), за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення у відповідні бюджети податків і зборів, а у випадках, передбачених законами України, – за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників податкового законодавства.[3, с. 122].

Для визначення системи податкового адміністрування за основу можна взяти підхід запропонований Проскурою К. П., що включає такі елементи:

1) організація податкових відносин (законодавче регулювання податкової системи, визначення правових засад формування та реалізації податкової політики, організація загального управління тощо);

2) прогнозування і планування податкових надходжень;

3) адміністративне регулювання податкових відносин (облік платників, відстрочення та розстрочення податкових платежів, призначення штрафів, встановлення податкових компромісів, розгляд скарг платників податків);

4) консультативна робота (масово-роз'яснювальна діяльність, надання податкових індивідуальних консультацій, тлумачення законодавства);

5) податковий контроль (контроль за виконанням податкового законодавства, широке використання методів непрямого контролю, розробка заходів із протидії ухиленню та уникненню оподаткування, а також профілактика податкових правопорушень);

6) адміністрування податкового боргу (облік, вжиття заходів для стягнення податкового боргу, включаючи арешт майна, вилучення готівки, кримінальне переслідування боржника);

7) упровадження сучасних технологій (інформатизація, впровадження ризик-орієнтованих методик, спрощення податкового обліку і звітності, уніфікація оподаткування, електронне звітування) [4, с. 54].

Ураховуючи, що головною метою адміністрування податків є забезпечення наповнення державного бюджету, російський учений Журавльов А. А. пропонує вживати для позначення відповідної діяльності державних органів поняття «бюджетно-податкове адміністрування», яке, на його думку, є більш «системним». При цьому автор відзначає, що «по-перше, бюджетно-податкове адміністрування відображає взаємодію категорії податків і категорії бюджету (бюджетної системи); по-друге, воно поширює сферу адміністрування на всю дохідну частину бюджету, і не лише державного, а й місцевих; по-третє, це поняття розширює і конкретизує цільову мету, оскільки відображає завдання не тільки ефективного функціонування податкових органів, але й усього механізму формування бюджетно-податкового потенціалу держави; по-четверте, у понятті «бюджетно-податкове адміністрування» більш змістовно розкривається соціальна спрямованість державного адміністрування доходів [5, с. 78].

За словами Попової С.М., на сучасному етапі радикальних реформ, що проводяться в Україні, значної уваги набувають питання вдосконалення державного управління. Це безпосередньо стосується діяльності усіх органів виконавчої влади, до системи яких входить також і податкові органи. А ефективне управління будь-якими об'єктами неможливе без використання інформації про стан керованих об'єктів. Особливо це стосується сфери оподаткування, яка є надзвичайно важливим об'єктом правового регулювання та провідним інструментом державного управління економікою країни та суспільством у цілому...Сфера оподаткування є надзвичайно динамічною, комплексною: вона потребує постійного вдосконалення, взаємодії управлінських структур, що можливе тільки при належному інформаційному забезпеченні [3, с. 155].

Згідно статті 1 Закону України «Про інформацію» під інформацією розуміють будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [6]. Без інформації процес управління неможливий, оскільки без належної інформації неможливо оцінити ситуацію на керованих об'єктах, визначити проблеми, передбачити перебіг подій, окреслити цілі, які повинні бути досягнуті, розробити та затвердити управлінські рішення, проконтролювати їх виконання. Основними характеристиками управлінської інформації є достовірність, актуальність, повнота, точність, цінність, оперативність і корисність.

Окреми видом інформації є податкова інформація, котру чинне законодавство визначає як сукупність відомостей, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку встановленому Податковим кодексом України. Зокрема в Кодексі визначено виключний перелік інформації,

який надається податковим агентам та платникам податків, що обробляється, зберігається та може використовуватись у діяльності податкових органів [3, с. 158].

Зокрема, у Податковому кодексі України [1] визначено виключний перелік інформації, який надається податковими агентами та платниками податків, що обробляється, зберігається і може використовуватись у діяльності податкових органів.

Основним документом, – матеріальним носієм податкової інформації, що надається платниками податків до податкових органів, є податкова декларація (розрахунок), на підставі якої здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання.

Складання та обробка цієї податкової звітності значно полегшується з удосконаленням програмно-технічних засобів автоматизованої обробки інформації та переходом від традиційної паперової технології зберігання і передачі даних до електронної. Тим більше, що відповідно до Концепції національної програми інформатизації України, центральні органи виконавчої влади, відповідальні за процеси інформатизації, повинні впровадити та утримувати автоматизовану систему «Єдине вікно подання електронної звітності» для надання послуг з подання за допомогою мережі Інтернет в електронному вигляді звітності, обов'язковість подання якої, зокрема, встановлено Податковим кодексом України. Причому, на нашу думку, мережа такої автоматизованої системи «Єдиного вікна» на перших етапах загальної інформатизації повинна розповсюджуватися на всі податкові органи, до яких подається звітність платників податків.

Особливістю інформаційного забезпечення податкових органів України є величезний обсяг як вхідної інформації (платники податків здають, як правило, об'ємні декларації з необхідними додатками), так вихідних даних (податкові органи регулярно обмінюються інформацією близько з 20 іншими центральними органами виконавчої влади), а також значна кількість джерел інформації.

Зокрема, до інформаційної системи податкових органів України від платників податків і податкових агентів може надходити така інформація:

- що міститься в податкових деклараціях, розрахунках, інших звітних документах;

- що міститься у наданих великими платниками податків в електронному вигляді копіях документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань), первинних документах, які ведуться в електронному вигляді, реєстрах бухгалтерського обліку, фінансовій звітності, інших документах, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків та зборів;

- про фінансово-господарські операції платників податків;

– про застосування реєстраторів розрахункових операцій.

Основними документами, що підтверджують податкову інформацію платників податків є облікові документи і реєстри бухгалтерського обліку, оскільки всі господарські операції платника податків, пов'язані з визначенням об'єктів оподаткування та податкових зобов'язань, повинні бути зафіксовані у первинних документах.

Статтею 75 Податкового кодексу України [1] підкреслюється обов'язковість одночасного ведення на підприємствах податкового і бухгалтерського обліку. Але потреба в об'єктивній і достовірній інформації про діяльність господарюючих суб'єктів викликає необхідність ведення не тільки податкового та бухгалтерського обліку, а й організації аудиту.

Окрім того, стаття 72 Податкового кодексу України [1] встановлює, що податкова інформація також може надходити:

а) від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і Національного банку України, зокрема інформація:

– про об'єкти оподаткування, що надаються та реєструються такими органами. Зазначена інформація повинна містити, зокрема, вид, характеристики, індивідуальні ознаки об'єкта оподаткування (в разі наявності), за якими його можна ідентифікувати;

– про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків;

– що міститься у звітних документах (крім персоніфікованої статистичної інформації, фінансових звітів), які подаються платником податків органам виконавчої влади й органам місцевого самоврядування;

– про встановлені органами місцевого самоврядування ставки місцевих податків, зборів і надані такими органами податкові пільги;

– про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності;

– про експортні та імпорتنі операції платників податків;

б) від банків, інших фінансових установ – інформація про наявність і рух коштів на рахунках платника податків;

в) від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів;

г) від підрозділів податкових органів та митних органів – за результатами податкового контролю.

Не може бути джерелом податкової інформації інформація, що є суб'єктивною або поширюється з метою дискредитації того чи іншого платника податків.

Подання інформації податковим органам здійснюється на безоплатній основі у паперовій або електронній формі залежно від технічних можливостей суб'єкта інформаційних відносин. Сучасні ж персональні комп'ютери і сервери дають змогу накопичувати й

опрацьовувати дедалі більші обсяги даних, завдяки чому потужність і продуктивність інформаційних технологій зростають, вносячи вагомий внесок у зростання ефективності управління [7, с.117].

Велику роль в інформаційному забезпеченні діяльності податкових органів відіграє раціональне документування управлінської інформації в кожному її органі та підрозділі. Документування управлінської інформації полягає у створенні документів, в яких фіксується з дотриманням установлених правил інформація про управлінські дії [3, с. 168].

Документи незалежно від способу фіксації й відтворення інформації повинні проходити та опрацьовуватися в податкових органах на єдиних організаційних і правових засадах. Тому ефективна організація документообігу повинна передбачати:

- проходження документів в установі найкоротшим шляхом;
- скорочення кількості інстанцій, до яких повинні надходити документи;
- одноразовість операцій з опрацювання документів, уникнення дублювання під час роботи з ними;
- централізацію, зосередження однотипних операцій з документами в одному місці;
- раціональне розташування в установі структурних підрозділів та робочих місць.

Така раціональна організація документообігу в податкових органах дозволить значно скоротити час опрацювання різноманітних документів, пов'язаних з процесами оподаткування, підвищити якість управлінських рішень в системі податкових органів і статус цих органів в системі органів державної виконавчої влади.

Українським законодавством визначено, що будь-які інформаційні ресурси підлягають обов'язковому обліку та захисту. Власникові надається право самостійно в межах своєї компетенції встановлювати режим захисту інформаційних ресурсів і доступу до них, оскільки залучення у глобальні процеси великої кількості людей, ресурсів та коштів супроводжується рядом негативних явищ, які безпосередньо пов'язані з використанням інформації [3; с. 107]. До них слід віднести:

- численні порушення у фінансовій сфері, які призводять до ухилення від сплати податків і розбазарювання бюджетних коштів;
- несанкціонований доступ до інформації;
- неправочинні зміни, що спотворюють зміст інформації, внаслідок чого вона втрачає юридичну значимість та цінність;
- численні явища, що призводять до значних негативних наслідків як для окремих платників податків, так і у масштабах цілої країни, які сьогодні поєднуються під загальною назвою «інформаційних війн».

При створенні системи захисту інформації необхідно детально проаналізувати тип загроз, найбільш уразливі місця в інформаційній системі та збитки, які можуть виникати під час порушення її захисту.

Особливої уваги проблеми захищеності інформації набувають в умовах організації в Україні електронного документообігу. Електронний документообіг є сукупністю процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання і знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки їх цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Вся відображена і задокументована будь-якими засобами й на будь-яких копіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, відноситься до публічної інформації, яка є відкритою, крім випадків, встановлених чинним законодавством. До такої інформації з обмеженим доступом відповідно до статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [8] відноситься: 1) конфіденційна інформація; 2) таємна інформація; 3) службова інформація.

До конфіденційної інформації відноситься інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Таємна інформація – це інформація, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю. До службової може належати така інформація:

а) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напрямку діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та прийняттю рішень;

б) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Головним органом в системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах організації спеціального зв'язку і захисту інформації є Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації.

Причому, захист інформації повинен забезпечуватися протягом всього періоду її існування, і всі запити на доступ до неї, особливо у

комп'ютерних системах, повинні контролюватися комплексами засобів захисту.

Висновок. Таким чином, проведені дослідження свідчать, що підвищення ефективності управління сферою оподаткування неможливе без зміцнення її інформаційного забезпечення. На перших етапах виконання національної програми інформації необхідно створити розгалужену мережу автоматизованої системи «Єдиного вікна подання електронної звітності» у всіх органах Державної фіскальної служби України, до яких подається звітність платників податків. Далі у межах інформаційної системи податкових органів слід розробити комплексну систему захисту конфіденційної інформації на увесь період її існування, яка б контролювала всі запити на доступ до податкової інформації відповідними комплексами її захисту.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17
2. Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М. Податкове право. Науково-практичний, посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
3. Попова С.М. Адміністративно-правовий статус податкових органів України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора, заслуженого юриста України, академіка НАПрН України О.М. Бандурки / С.М. Попова. – Харків: Золота миля, 2012. – 386 с.
4. Проскура К. П. Особливості адміністрування податків в Україні / К. П. Проскура // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 3 – 4. – С. 53 – 55.
5. Журавлев А.А. Эффективность бюджетно-налогового администрирования / А.А. Журавлев // Экономист. – 2008. – № 6. – С. 75 – 83.
6. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
7. Попова Л.М., Попова С.М., Успенко В.І. Казначейська справа: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2011. – 164 с.
8. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

Summary. In the article the necessity of tax administration in the development of our country. Also studied information support of the tax authorities to tax administration and collections in restructuring the accounting process in accordance with international standards and automate data processing. Analyzed regulations applicable law, acting legal basis of the local authorities.

Keywords: information security, the State Fiscal Service of Ukraine, the Tax Code of Ukraine, administration, taxes and fees, tax information.

УДК 330.341.1:353.1

*Лях І.І.,
головний економіст,
Інститут економіки промисловості НАН України,
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ СПРИЯННЯ ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ

Узагальнено зарубіжний досвід щодо використання інноваційного фактору модернізації промисловості в контексті умов нестабільності економіки України. Висвітлені проблеми, які покликані розкрити активізацію інноваційних процесів в промисловості України через адаптацію законодавства ЄС.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, модернізація промисловості, децентралізація управління, розумна спеціалізація, національні та регіональні компетенції.*

Особливості проведення реформи децентралізації в розвинутих країнах світу зумовлені як історичними передумовами, так політичними і соціально-економічними чинниками. Важливою передумовою успішної реалізації будь-якої системної реформи є узагальнення зарубіжного досвіду щодо використання інноваційного фактору модернізації промисловості в контексті умов нестабільності економіки України.

Досвід розвинених країн світу свідчить, що законодавче забезпечення інноваційних процесів в економіці розвинутих країн світу (ЄС, США тощо) розглядається як засіб реалізації політичних документів, стратегій, програм розвитку науки, техніки та інновацій. Для України є властивим намагання прийняття законодавчих актів для надання поштовху інноваційному розвитку. Але в умовах відсутності